

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Kristina Bengoetxea Urruzmendi

*Usurbil,
Gipuzkoa
(1921-2016)*

Aurkibidea

Biografia

Egiluzeaundi baserrian jaio zen, zazpi anai-arrebaren artean seigarrena. Gurasoak Usurbilgoak zituen, eta bi amona ere beraiekin batera bizi ziren. Baserriko lanetatik bizi ziren, eta Kristina umetatik joaten zen Bretxara esnea saltzera hango bezeroei. Usurbilgo eskolan ibilia, historia sakratua ikastea gustatzen zitzaion gehien. Gaztea zela, neskame lanetan aritu zen Huescan eta gerora Usurbilen ezkondu zen. sei seme-alaba izan zituzten.

Zintak

USU-016

- **Proiektua:** Usurbilgo Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Eider
- **Data:** 2010-08-04
- **Iraupena:** 64 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Transkribatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin

USU-017

- **Proiektua:** Usurbilgo Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Eider - Torregarai Gorostidi, Joxe
- **Data:** 2010-08-04
- **Iraupena:** 36 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider

Pasarteak

1. Astoen aparkalekua Donostiara bidean

- **Erref:** USU-016/003
- **Iraupena:** 0:02:26. **Hasi:** 00:05:44. **Bukatu:** 00:08:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Behien esnea Donostiara eramaten zuten, eta hara joateko zer bide egiten zuten azaltzen du. Astoak haientzako "aparkalekuan" uzten zituzten eta handik autobusa etortzen zitzaien bila. Leku hura nolakoa zen azaltzen du; auzolanean egindakoa zen.

Transkripzioa

-Eta behiak zertako izaten zien, esnetako edo?
-Bai, esnetako, esnetako behiak.
-Eta esne hori eramaten zenuten gero?
-Donostira.
-Zeiñek eramaten zun?
-Zaharrena Anttoni eta ni're bai. Baiño geo ni neskametzaa atea nitzan eta gutxina ni, hiru ahizpetan gutxina ni ibiltzen nitzan.
-Donostira juteko ze bide iten zenuten?
-Donostia juteko ba iten gendun bidea baserritikan, este, Maskulas, Benta, Maskulats eta beheko kamiyoa, beheko kamiyoa.
Joxe: -Aurrena Benta, geo Maskulats, eta geo ya Donostia sartzen zea.
-Bai. Astuak uzteko lekua eta geo autobusa etortzen zan gure billa. Zea, zestuak-eta zesteretan jarri marmitak-eta; astotikan atea eta zestera haundi hoitan.
Joxe: -Donostin zer zenduen, San Martin eo zea?
-Ez, bestia. San Martin ez, bestia. Bretxa, Bretxa. Gu Bretxako ondoa juten giñen. Gu Bretxa.
-Eta esan dezu astuak nunbaiten uzten zenituztela.
-Bai, txabola haundi bat, txabola batian uzten giñuan astuak-eta.
-Eta nun zegon hori?
-Beheko, Maskulasko..., zeian, Donostia hasten zan kamiyoan.
-Eta han utzi nola iten zenuten, lotuta edo?
-Bai, bai, lotuta.
-Uztiagatikan ordaindu in behar zan?
-Ez. Bestela ein zuen txabola bat zeakin ta... Zer dia? Hoik... "sin teja".
Joxe: -Bai, ingo zuen uralita bezela, bai. Igualtsu, igualtsu. Txapakin ta...
-Hoi da, txapakin eindako txabola. Txapa zaharrakin eindako... Ta han lotuta utzi.
-Zeiñena zan txabola hori?
-Danena, danena.
Joxe: -Txabola hori eiña izango zan herri-lanez.
-Geo horrea juten zian basarritarrak, klaro, gure aitta-ta, bestiak-eta, alkarren artean, alkarren artean eindako txabola.

2. Herri-lanak Usurbilen

- **Erref:** USU-016/004
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:08:10. **Bukatu:** 00:09:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Lehen lan asko herri-lanean egiten ziren. Urtean behin egiten ziren. Han aritzen zirenei udaletxeak merienda ematen zien.

Transkripzioa

Joxe: -Ordun lan asko eitten zan herri-lana.

-Zer zien herri-lanak?

Joxe: -Herri-lanak? Ni jun izandu nitzan. Bidiak in eta.

-Bidiak in eta ura juten zan zea garbittu, urak juten zian zeak-eta garbittu.

Joxe: -Zangak garbittu-ta.

-Eta hori urtian zenbatian eiten zan?

Joxe: -Behin. Herri-lana.

-Gero eramaten ziyen merienda, ardua ta ogiya edo.

-Eta zeinek ematen zuen?

-Herriyak, udaletxeak.

-Zer merienda izaten zan?

-Ogiya eta gazta.

Joxe: -Txokolatia're bai.

-Gazta gehixeao.

3. Salmentako trikimailuak eta isunak

- **Erref:** USU-016/005
- **Iraupena:** 0:04:20. **Hasi:** 00:09:02. **Bukatu:** 00:13:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Bretxa lehen nolakoa zen azaltzen du. Hara esnea saltzera joaten ziren, eta guardavinoek gaztelaniaz hitz eginarazten zieten. Guardavinoen funtzioa azokan egoteagatik ordaindu beharreko zergak biltzea zen. Beste inspektore batzuk esnea urarekin nahastuta ote zegoen begiratzeko aritzen ziren; tranpa egiten harrapatuz gero, esnea lurrera botatzera behartzen zituzten. Kasu horietan, nola-hala bezeroari esnea eman behar izaten zioten saltzaileek. Bezeroei egunero eman behar zieten esnea, horretarako beste bati erosi behar bazioten ere. Marmitatan jasotzen zuten esnea.

4. Esnea saltzeko neurriak eta marmitak

- **Erref:** USU-016/007
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:13:25. **Bukatu:** 00:14:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Saltzeko erabiltzen ziren neurriak txantxilak ziren. Marmitak portzelanazkoak izaten ziren, besteak beste.

Transkripzioa

-Ze neurri ibiltzen zian saltzeko?

-Txantxillak. Zea batzuk, burnizko, metalezko ontzi batzuk beren kertenakin ta ttak!, sartu ta.. Litro erdikuak eta. "Txantxilla" esaten geniyon guk.

Joxe: -Bai, hala zan, hala zan, txantxilla zan.

-Eta noa ematen zian hoiek? Bezeroari nola ematen zitzaion, botelletan edo?
-Marmitakin. Guk hartu gure marmitatikan, sartu txantxilla, ttarraka!, hartu ta ttaka! Litrua edo litro t'erdi eo lokesea.
-Marmitak zer materialetakoak izaten zian?
-Ondo...
Joxe: -"Porcelana".
-Portzelanazkuak?
-Bai, bazian, bazian. Danetatikan zian. Danetatikan zian.

5. Idiak, behiak eta zezenak: bakoitzaren funtzioa

- **Erref:** USU-016/009
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:14:19. **Bukatu:** 00:17:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Idiak zertarako erabiltzen zituzten azaltzen du. Behia susara zegoenean, zezenarengana eramaten zuten. Behiak antzutu egiten ziren zahartzen zirenean. Behiak hiltzean zer egiten zen haiekin azaltzen du Kristinak.

Transkripzioa

-Beste animaliak zertako ibiltzen zenituzten? Esan dezu zenezkatela idiyak. Idiak zertako ibiltzen zenituzten?
Joxe: -Laneako. Lurrai buelta emateko-ta.
-Baita ere. Goldian ibiltzeko, sorua jiratzeko eta txarrantxa ibiltzeko eta daneako; idik daneako.
-Zer zan txarrantxa?
-Katxarro bat, lurra moldatzen zun katxarro bat.
-Oaingo traktoriek bezela?
-Traktorian hortzak badazkan bezela... idiyak maitu bihar.
-Harek lurra... Idik tira bihar ziye ta zea hua ibiltzen zan lurrian, lurra moitzen, lurra moitzen ibiltzen zan, bai.
-Eta behiak zenezkatenak?
-Behiak beti etxian. Eta gero esnia, haik esnetako.
-Baiña haiek eukitzen al zuten... gelditzen al zian... Umeikan eukitzen al zuten?
-Bai, bai.
-Nola egiten zenuten horretako? Nunbaitea eramaten zenuten, zezenen batengana edo?
-Bai, bai, bai. Bizkarren'e bazan zezena. Artxuitan bestia.
Joxe: -Bai, arrazoi dezu, Artxuitan, gootzen naiz.
-Zezenak eoten zien. Behia susa zeonian antzematen ziye baserritarrak eta eramaten zuen ba...
Joxe: -Estaltzea.
-Bai ba.
-Eta ba al zeon behiren bat antzua zana, ezin zuna umeik euki edo?
-Behia antzua? Behia ba geo antzutu iten zittuen, utzi iten zuen. Zahartzera zijuanian behia utzi iten zuen.
Joxe: -Gero ya umeik ez zun iten [...].
-Gero hiltzen zuen. Kofradia nola esaten da? Nola esaten zayo horri?
-Antzuba zeatzeko ya bihar zittun hamabi bat urte eo; ta ya ez zun ume

gehiyo iten. Hamabi urtekin ya azkenengo umia. Ta ba emen zien hamahirukuak'e.

-Geo askotan iten zituen gizendu eta mate(de)ria eaman eta.

Joxe: -Eo saldu harakiñai eo kopradin bertan eo.

-"En la kopradia", baserritarren arteko zeian, eta. Beste batzutan akatu're bai eo. Eta geo hua partitzen zuen eta geo zeziña, zeziña iten zan.

Haragiya zintzilika jarri eta sekatu iten zan. Zeziña.

-Aitzea ez dezu "cecina"? Bai, "cecina", hortik dator: guk zeziña esaten geniyon, baiño "cecina" da.

[...]. Geo jarri zintzilika, sekatu eta geo jaso. Eta geo hari puxkak kendu ta tipulakin ta askotan eltzia're gozo-gozo jarri, egosi in bihar, ta geo...

6. Arraina itsasotik etxeko mahaira iritsi artekoa

- **Erref:** USU-016/010
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:17:27. **Bukatu:** 00:19:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

<p>Lehen mahaian jarritakoa jan behar izaten zuten. Donostiatik hainbat arrain mota ekartzen zituzten, hemen inguruan harrapatutakoak. Arraina Donostian nola saltzen zen eta gero etxean nola prestatzen zuten azaltzen du.</p>

Transkripzioa

-Gure bazkaia askotan potajia ta hua ta. Ez zan izaten oain bezelako zeaikan. Nik hau ez det nahi ta hua nahi det eta hau ez det nahi ez zan, e! Ordun jarritakua...

-Haragia eukitzia bea ere ez zan gutxi izango.

-Hori da. Ta babarruna ta azak.

-Geo Donostitik ze ekartzen zenduen?

-Askotan arraiya. Antxua zanian, antxua zanian, "Baserri, antxua earra!" ta. Hurruna ze ekartzen gendun? Antxua bai, eta geo txitxarro koxkor hoitakuak'e bai, txitxarruak, txitxarruak. Sardiña ez, ez gendun zetzen. Ta bakaillaua ta hoi bai. Eta eltzeko haragiya Donostitikan. Merkenekua. Eltzeko haragiya.

.Donostitikan ekartzen zenuten arrai hori nun harrapatzen zuten, Donosti inguruan edo?

-Bai, bai, hemen bertan harrapatutakua, e. Bai, bai, hemen bertan harrapatutakua ordun, garai haitan. Eta geo han aitzen zian arrantzaliak: "Baserri, antxua earra badakat ba ta". Kale Okendoko ixkiñetan eta zeien eta, bai ba.

-Han bertan erosten zenuten.

-Bai, bai. Ta geo etxea. Eta etxean garbittu, xehe-xehe zea batian jartzen gendun eta bueno. Geo merindatzeko-ta askotan, bueno. Soroa ere merienda igual amak eta amonak eta eramaten ziguen, gu soruan lanian zeoze eta han eramaten ziguen goxo asko. Ta geo askotan antxoa txikia baldin bazan gaiñuntzian gaiñea arraultza botata jarrita, goxua.

7. Donostiara saltzera autobusez

- **Erref:** USU-016/011
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:19:10. **Bukatu:** 00:20:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Donostiara joateko, goizeko 8etan izaten zuten autobusa astoen "aparkalekuan". Autobus hartan ibiltzeko, zerbait ordaindu behar izaten zuten.

Transkripzioa

-Ze ordutan juten ziñaten Donostia?
-Goizian uste det zortzitan izaten gendula. Arpidetako Tomás Lizarazu.
-Harek eramango zizuen autobusian?
-Autobusian iyo, sartu...
-Han astua utzi, ta harek zean...
-Bai, Bretxaraiño. Ez dakit ze kale zan hua. Tomas, ta Migel eta danak. Sotero ta. Danak, ezagunak.
-Autobus hartan ibiltzeko ordaindu in behar zan?
-Bai, bai. Ez naiz goatzen ni ze ematen zuen. Akaso gure gurasuak... Ni ez naiz goatzen ze.
-Hori ze ordaintzen zan, egunero-egunero o hillabetian behin.
-Egunero ez. Ez dakit noiz pagatzen zuen. Hori ez naiz goatzen, ez naiz goatzen ze ematen zuen.

8. Behia ernaltzeko egin beharrekoak

- **Erref:** USU-016/013
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:21:18. **Bukatu:** 00:24:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Behia zezenarengana eramaten zenean, lagundu egiten zitzairen. Lekua prestatu egiten zuten eta behia estaltzen laguntzen zioten zezenari. Horren ostean, behia berriro susara jartzen ez bazen, ernai zegoela esan nahi zuen. Ez zen beti lehenengoan asmatzen behia ernaltzeko. Behia zezenarengana eramaten zen bakoitzeko ordaindu egin behar izaten zen, 3 pezeta.

9. Txahalen jaiotza

- **Erref:** USU-016/014
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:24:00. **Bukatu:** 00:27:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Txahala gaizki jaiotzen bazen, lurperatu egiten zen. Txahala nola jaiotzen zen azaltzen dute: tira egin behar izaten zuten. Arazoak zeudenean, al baitariari deitzen zitzaion. Txahala jaiotzean, txahalarari zikinak kendu eta behiak milikatu egiten zuen.

10. Arropa nola garbitzen zuten

- **Erref:** USU-016/016
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:27:06. **Bukatu:** 00:29:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Natura » Meteorologia

Laburpena:

Gizonek egiten zuten ganaduarekin lan. Arropa emakumeek garbitzen zuten eta hartarako zer egiten zuten azaltzen dute. Arropari usain ona jartzeko, belar batzuk botatzen zizkioten.

11. Ilea lehen nola eramaten zuten

- **Erref:** USU-016/018
- **Iraupena:** 0:02:41. **Hasi:** 00:29:43. **Bukatu:** 00:32:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak

Laburpena:

Lehen neskek buruan brillantina botatzen zuten ilea distiratsu edukitzeko. Mutil batzuek ere ematen zuten brillantina. Gaztetan txirikordak (trentzak) eramaten zituzten; geroago, permanentea egin zuten, baina Kristinaren aitari ez zitzaion gustatzen hori. Usurbilen zer ile-apaindegitarra joaten ziren aipatzen du.

12. Ezkontzako jantzia

- **Erref:** USU-016/020
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:33:37. **Bukatu:** 00:34:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

Ezkontzako jantzia propio egin zuten beretzat: tela erosi eta jostunarengana eraman zuten egitera. Jantzia nolakoa zen deskribatzen du.

Transkripzioa

-Trajia nundik ateratzen zenun, ezkontzetako trajia?

-A, propiyo tela erosi ta ein in ziguen Donostin, Parte Zaharrian.

-Eta hori normala zan edo, normalian etxian josten zan edo? Edo baita ere

hola juten zan baten batengana, jostun batengana?
 -Bai, bai, bai. Jostun batengana jun giñan Parte Zaharrian eta han in zizkiguen hemen sekulako bordadurakin hola. Zeoze hemen ikusten zayo pixkat, baiño... Dana. "Y entallao".
 -Zer zan, gona edo soiñekoa?
 -Ez, ez, txaketa ta gona.
 -Eta gero gaiñian, belua edo...?
 -Gaiñian zea bat zan, eta gero hau mantilla zar hoi [...].
 Joxe:-Elbik ez sartzeko.
 -Bai, bai, bai. Hoi atzea botata polittauak egongo giñan baiño horrekin...
 Orduko kontuk, orduko kontuk.
 -Bai, ba, garaiko kontuk.
 -Garai-garaiko kontuk, orduko kontuk. Jesus!

13. Mojekin ikasten ibilia

- **Erref:** USU-016/022
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:34:47. **Bukatu:** 00:37:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Usurbilgo eskolara joan zen, miserikordiara. 7-13 urte bitartean ibili zen han. Neskek eta mutilek aparte ikasten zuten. Zer maistra izan zituzten aipatzen du. Euskaraz hitz egiteagatik zigortu egiten zituzten. Ikasle onei mezarako bereizgarria ematen zitzaien eskolan.

14. Eskolan ikasitako aditzak oraindik gogoan

- **Erref:** USU-016/023
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:37:46. **Bukatu:** 00:39:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza

Laburpena:

Eskolan zer ikasten zuten aipatzen du: matematika, gramatika... Ikasitakoa galdetu egiten zieten gero mojek.

Transkripzioa

-Eta ze ikasten zenuten eskolan?
 -Boo! Jesus! Ze ikasten gendun? Aurrena hor tablerua esaten geniyon, eta tokatzen zana tableruan aritmetika jartzen zun zean bat itea, ondo iten gendun eo gaixki iten gendun ta. Geo, ze ikasiko gendun? Gozian jun ta elizaa, gozian zortzi terditako meza. Zortzi terditako mezetatikan jun zerea ostea eskolaa, han'e beste esplikaziyuak eta hola. Eta geo tokatzen zan bezala. Berbuak eo, ez dakit ze hurrungo egunian ez dakit ze ta, aritmetika ta. "Sumar" ta "restar" ta "multiplicar" ta "dividir" ta. Bai ba. Geo berbuak'e

bai.

-Berbuak ze ikasi zenuten?

-Jesus! "Yo he amado, tú has amado, él ha amado, nosotros hemos amado, vosotros habéis amado, ellos han amado. Y pluscuamperfecto, yo hubiera amado, hubiese amado; tú hubieras amado, hubieses amado; él hubiera amado, hubiese amado; nosotros hubiéramos amado, hubiésemos amado, ellos hubieran amado, hubiesen amado". Bueno, bueno.

-Oraindik gogoratzen zaizkizu.

-Oooo! Ikeagarri goatzen zaizkit, ikeragarri, lehenguak. Eta oainguak regular.

-Hori gero galdetzen al zizuen? Hori ikasten zenuten eta gero azterketaikan...?

-Geo galdetzen ziguenian "A ver Cristina verbo o no sé qué", esan in bihar gendun dana, dana. Bueno, bueno, bueno.

15. Historia sakratua buruz ikasi eta oraindik gogoan

- **Erref:** USU-016/024
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:39:33. **Bukatu:** 00:40:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:

Historia sakratuan ikasitakoak buruz gogoratzen ditu oraindik. Hainbat pasarte esaten ditu.

Transkripzioa

-Geo Historia Sagradakuak'e bai gauza asko. "Caín y Abel y no sé. Caín era malo, Abel era bueno. Dios quería mucho a Abel, Caín tuvo envidia de Abel y le mató. Por castigo la sombra ensangrentada de Abel persiguió a Caín toda su vida".

-Ondo gogoratzen dezu historia.

-Bueno, bueno, bueno.

-Beste historin bat hola buruz gogoratzen dezuna edo?

-Gauza asko. Bueno!

-Josena badakizu?

-"De José quién?"

-Saldu zuen hua. Bai, anayak nola saldu zuen. Faraoira iritsi zan hua.

-Etxoin. "Gedeón por sus hazañas, Sansón por su fuerza y Samuel que fue el último juez por la santidad de su vida". Bueno! Bueno-bueno-bueno!

Bueno, dakizkit, hola tarteka gehiyo're gogoratzen zaizkit.

16. Sansonen istorioa

- **Erref:** USU-016/030
- **Iraupena:** 0:01:36. **Hasi:** 00:48:10. **Bukatu:** 00:49:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Sansonen istorioa kontatzen dute.

17. Eskolako ikasgaiak eta dotrina zaharra

- **Erref:** USU-016/033
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:50:54. **Bukatu:** 00:53:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala

Laburpena:

<p>Eskolan aritmetikan zer ikasten zuten aipatzen du. Gero mojek galdetu egiten zuten ikasitakoa. Dotrina ere ikasten zuten, gaztelaniaz eta euskaraz. Dotrina zaharra ikasi zuten.</p>

18. Gerrako oroitzapenak

- **Erref:** USU-016/034
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:53:05. **Bukatu:** 00:54:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra gogoratzen du. 15 urte zituen hasi zenean. Baserritik gertu egon zen frontea. Buruntzatik botatako bonbak bi lagun hil zituen. Inguruko baserrietakoak haienera etortzen ziren babestera.

Transkripzioa

-Gero, eskolan ibili ziñan ta gero gerra iritsi zan. Zuk goatzen dezu gerra?

-Bai, bai.

-Zuk zeneuzkan orduan...?

-Hamaika, hamar-hamaika hola.

-Hamabost urte.

-A bai.

-Gogoratzen dezu?

-Goatuko ez naiz ba. Jesus!

-Ze gogoratzen dezu?

-Dana! Milizianuak eta ez dakit ze ta. Nik al zekiñat, gorriya, beste batzuk gorrik ziala, beste batzuk ez dakit zein. Eta bueno, bueno. Eta gure basarriko gaiñian Bordatxon frentia hor gendun eta. Gure basarriko goyen eta. Ta danak danak. Ene, ene!

Joxe: -Zea're bai, hemen Usasku're.

-Baita. Person, persona bat hil zan. Zeatikan, Andoaingo nundikan bota zuen?

Joxe: -Bi hil zian.

-Bai... Bi al zian gaiñea? Andoaingo zeatikan bota zea, Buruntzatikan, eta jata beste baserri batea da! ta bi hil. Booo.

-Zuek frentetik hain gertu?

-Gu bai, laster, behien. Bordatxotik behera gu, eta Usaskutikan'e laister. Zeien, erdi-erdin gure baserriya.

-Harea juten al zian soldaduak zeozarren billa edo eske?

-Soldauk ez dakit jun zien baiño baserritar batzuk jeixten zien gure etxera, ez zegoela han egoteik eta Arratzainguak-eta gure etxera jeixten zian.

-Refujiyua edo.

-Esaten zuten han goian ezin zutela egon.

-Bai ba. Gure basarrira jetsita-ta egon zian. Bueno... Egun trixtiak ordun'e, egun trixtiak.

19. Gerra ostean janariarekin ondo moldatzen ziren

- **Erref:** USU-016/037
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:55:20. **Bukatu:** 00:56:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra ostean ez zuten goserik pasa. Taloa jaten zuten, txerriak eta oiloak zituzten... Janaria entregatu egin behar izaten zuten. Kaletik jendea baserrira joaten zen jatera tarteka. Etxean taloak nola egiten zituzten azaltzen du.

20. Familia handia izanda, etxeko harremanak eta ohiturak

- **Erref:** USU-016/038
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:56:46. **Bukatu:** 00:58:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Bi amonak ezagutu zituen. Usurbilgo familia handienetarikoa ziren beraiek. Gurasoei eta amonei errespetu handia zieten. Amonarekin arrosarioa errezatzen zuten ilunabarrean.

21. Hondarribian neskame ibili zeneko lan-baldintzak

- **Erref:** USU-016/039
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:58:47. **Bukatu:** 01:01:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Gerra ostean, Huescara joan zen neskame. Hara joan baino lehenago, ordea, Hondarribian ibili zen; baina lan-baldintzak gogorrak ziren eta horregatik lan hura uztea erabaki zuen.

Transkripzioa

-Eta gerra ta gero zu neskame jun ziñan?

-Bai.

-Ta noa jun ziñan?

-Huesca.

-Huesca!?

-Oain kanpoa juten dienak baiño salto haundiyagua eraman nun e? Aurrena eskolatik bukatu ta Hondarrabia eraman niñuen, tabernaa, andre batek. Oso ondo zeatuko niñuela eta. Baiño earrak pasa nittun tabernan. Ordu bik arte igual batzuk han, txoro batzuk, erdi moxkorren batzuk. Eta ordu bitan sillak altxa mahaiyen gaiñea danak eta ordu bitan oyea. Goizian zazpitako jetsi, basuak garbittu danak, mostradorian gaiñian danak jarri... Eta kanpoan lo iten zun andre alargun bat bazan goizian etortzen zana, eta "Kristina, kafia jarriko diñat bero-berua!" esaten zian. Eta "bueno, jarri zazu ba jarri". Ta ni mostradoian lejiakin eta zeran-eta garbitzen-eta. Ordu bitan jun, zazpitan han. Eta geo zea pattar txuri hoi botatzen zion, anisa hoi. Ai nere gozamina hua eraten nunian! Gustoa, gustoa! Eta holaxe. Geo han urte ta erdi in nittun. Razionamentuk partitzen zian, razionamentun billa ez dakit noaiño juten nitzan, hartu zestua, hua ekarri. Eta, bueno, zeatu nitzan, hemen granuak atera zitzaizkian odol txarrakin eta. Ni eskolatik geldittuta [malo-malua eta] hara eaman niñuen eta earrak ikusi nittun. Gero nere buruai, ni hemendik..., urtebete ta gehiyo in nun eta. Ni hemendik nola ateako ote nitzake? Nola? Ze jarriko det, ze gezur esango det? Eta hala esan niyen, bueno, pentsatu nula josten ta ikasi behar detela eta ya etxea nijoala. Jesus! Gaiñea [...] edo Joxe difuntuan anaia zan Hondarrabin panaderua, Hondarrabin. Eta ezauna. Ta, bueno, danak marmarrian esan niyenian. Eta urtebete ta gehiyo pasa nun; baiño ni ezin nitzan; hango gaztiak hango trak!, hemengo trik!, hemengo... Gu ohittu gabiak hola, eta behinik behin alde ein nun.

22. Huescara neskame joan zenekoa

- **Erref:** USU-016/040
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 01:01:05. **Bukatu:** 01:03:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

<p>Hondarribiko lana utzi ostean, Donostiako lehengusu baten etxean geratu zen eta haren bitartez lortu zuen Huescako lana. Nagusi haiekin oso ondo jaten zuen. Huescatik noizean behin etortzen ziren Donostia aldera.</p>

Transkripzioa

-Geo Donostin nere lehengusu baten etxian geldittu nitzan eta geo harek esan zian: "Kristina, Avenidan neska bat palta den ta hara zeatuko gaittun". Eta jun giñan, amona agintzen zuna Tolosakua zan, Tolosakua, eta

han'e beste denpoa pixkatian ibili nitzan, Avenidan eon nitzan ta harek alaba Huescan zakan "con un director gerente de la hidroeléctrica", e, gerra ondorenian. "Director de la hidroeléctrica". Eta geo Donostiko amon horren alaba andria. Eta bi ume txiki zittuen. Eta han harek baserritatikan haik ogik-eta ekartzen zittun. Haik ogik eta, direktore horrek. Bai ba baserrin erretzen zittuen ogik eta. "Director gerente de la hidroeléctrica". Eta geo harrek, ni ogi hua janda, eta jana ere ondo ematen zuen, e, Huescan, oso ondo. Eta babarruna're bai, eta geo arraultzak... Ondo. Baserritik ekartzen zittuen arraultzak eta gauzak eta Huescan. Eta nausiya jartzen zait eta ni irabazten zeoze, neska gaztia-ta loditzen zeoze-ta. "A la Cristina esto le va muy bien, e", nausiya.

Joxe: -Huescan baserri asko, ganau asko behiñik behin, ganau asko.

-Bai, bai. Esnia're bai. Esnia're han ekartzen zigun zea batek.

Joxe: -Potentzikan haundina Huesca izango da ganadutan.

-Eta bueno, ondo. Urte askuan ibili nitzan. Geo hemen, oain etortzen giñan Ama Birjiña Karmengotan, "en julio", Donostira, amona, alaba etortzen zan danakin honea, eta gu're bai. Han bero bat bai, berua Huescan! Trumonada askotan eta berua ikeragarri. Eta hala behiñik behin han ibili nitzan lagun bat gehiyo, jun eta etorri ta etorri ta. Ikasi nun maleta danak zeatzen eta. Bo! Holaxen. Eta geo ezkontzea.

23. Neskame Hondarribian eta Huescan

- **Erref:** USU-017/001
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:01:21

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Hondarribian neskame zegoela, soldata ematen zioten. Diru harekin, arropatxoren batzuk erosten zituen. Gerora, Huescan egon zen neskame eta han Itsasondoko soldadu batekin ibili zen.

24. Lehen eramaten ziren bitxiak

- **Erref:** USU-017/002
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 00:01:21. **Bukatu:** 00:03:44

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Bitxiak eramaten ziren lehen: belarritako txikiak, eraztunak, eskumuturrekoak, lepoko zuriak (perlekin egindakoak).

25. Lagunekin mendira arratsalde-pasa

- **Erref:** USU-017/004
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:04:09. **Bukatu:** 00:05:35

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:

<p>Lagunen arteko planak aipatzen ditu: mendi gainera igotzen ziren kuadrillan eta barre egiten pasatzen zuten arratsaldea.</p>

26. Etxera bidean, neska-laguntzeak

- **Erref:** USU-017/006
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:06:10. **Bukatu:** 00:08:28

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Iluntzerako etxera itzuli behar izaten zuten. Orduan neska-laguntzea izaten zen, baina neskak binaka joaten ziren. Mutilekin hitzordua jartzeko nola moldatzen ziren aipatzen du.

27. Dantza lotua egitearen ondorioak

- **Erref:** USU-017/007
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:08:28. **Bukatu:** 00:11:03

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

<p>Lehen dantza asko egiten zuten, dantza soltea. Behin dantzan estropezu egin eta erori zenekoa gogoan du. Dantzan beren kabuz ikasten zuten. Lehen debekatua zegoen dantza lotua egitea, eta harrapatuz gero Mariaren alaben kongregaziotik bidaltzen zituzten neskak. Neska haiek ezin izaten zuten aldare nagusian ezkondu.</p>

28. Senargaiarekin hasi eta ezkondu zenekoa

- **Erref:** USU-017/011
- **Iraupena:** 0:03:29. **Hasi:** 00:14:03. **Bukatu:** 00:17:32

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

<p>Senarrarekin nola hasi zen kontatzen du. Lan asko egiten zuen senarrak. 29 urte zituela ezkondu ziren eta bazkaria Hernanin egin zuten; apaiza ezkonberrien artean eseri zen bazkarian. Ezkontzara familiarteko gutxi batzuk gonbidatu zituzten; bere ezkontzako aitajaun eta amandreak zein izan ziren aipatzen du.</p>

29. Eztei-bidaian Zaragozara iritsi

- **Erref:** USU-017/013
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:18:07. **Bukatu:** 00:20:05

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

<p>Eztei-bidaian Gasteiza joan ziren lehenengo; han hotz handia egiten zuenez, Zaragozara joan ziren trenez eta gustura ibili ziren han. Tren haiek nolakoak ziren azaltzen du.</p>

30. Haurrak etxean izan zituen

- **Erref:** USU-017/015
- **Iraupena:** 0:03:01. **Hasi:** 00:21:13. **Bukatu:** 00:24:14

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

Seme-alaba guztiak etxean izan zituen. Haurrak izaten lagundu ziotenak aipatzen ditu. Haurrak izatean, gizonak ez ziren sartzen gelara. Erditu ostean, nahiz eta oraindik osatu gabe egon, etxean Kristinaren beharra izaten zuten sukaldeko lanetan aritzeko.

31. Haurraren lehenengo egunak

- **Erref:** USU-017/016
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:24:14. **Bukatu:** 00:26:48

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak

Laburpena:

<p>Jaioberriak bataiatzeko arropa zuria erabiltzen zuten. Umea hasieran ez zuten etxetik ateratzen paseatzeko. Emakumeek teila jarri behar izaten zuten buruan elizan sartzea egin aurretik. Umeak paseatzera ateratzeko, besoetan eramaten zituzten.</p>

32. Umeak sehaskan lasaitu

- **Erref:** USU-017/017
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:26:48. **Bukatu:** 00:28:30

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi

Laburpena:

<p>Umeak negarrez hasten zirenean, bularra ematen zitzaaien. Sehaska izaten zen orduan, eta sukaldean bazegoen, eulirik ez sartzeko zumezko aro bat jartzen zuten, tela bat zintzilik zuela. Sehaska Donostian erosi zuten.</p>

33. Jaioberriaren elikadura

- **Erref:** USU-017/018
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:28:30. **Bukatu:** 00:29:58

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

<p>Haur jaioberriari zer ematen zitzaion jaten azaltzen du. Bularra eman ezin zuten emakumeak ahal zen bezala moldatzen ziren: aberatsak baziren, beste emakume bat hartzen zuten bularra emateko.</p>

34. Haurren lehenengo pausoak eta hitzak

- **Erref:** USU-017/019
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:29:58. **Bukatu:** 00:31:58

Gaia(k):

- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi

Laburpena:

<p>Umeei lehenengo pausoak ematen nola laguntzen zien azaltzen du. Umeei hitz egiteko, ume-hizkera erabiltzen zuten.</p>

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2025-12-19

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkarte
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com